

ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๓
๑๗ มกราคม ๒๕๔๐

VOLUME 28 : NUMBER
JANUARY 17 , 1997

รายงาน

ISSN 0125-7447

การเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
DIVISION OF EPIDEMIOLOGY MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

สารบัญ
CONTENTS

การศึกษาผลการดำเนินงานโครงการถุงยางอนามัย 100%
จังหวัดลพบุรี

การศึกษาผลการดำเนินงานโครงการถุงยางอนามัย 100%
จังหวัดลพบุรี

This study focuses on the effectiveness of the 100% use of condoms
project in Lopburi.

นางยิม แพลงเงิน

Mrs.Yim Plangern

บทคัดย่อ

การศึกษาผลการดำเนินงานโครงการถุงยางอนามัย 100% ของจังหวัดลพบุรีในครั้งนี้ เพื่อประเมินผล
การดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค การดำเนินงาน และหากกลยุทธ์ในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรค
ติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ ในกลุ่มหญิงบริการ

การดำเนินงานโครงการถุงยางอนามัย 100% ของจังหวัดลพบุรี เริ่มดำเนินการในปี 2535 และดำเนิน
การต่อเนื่องทุก ๆ ปี โดยจัดประชุมเจ้าของสถานบริการทุกแห่งและหญิงบริการ ชี้แจงให้เกิดความตระหนัก
ในการร่วมมือป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่ได้รับบริการ หน่วยกามโรคสนับสนุน
ถุงยางอนามัย และให้หญิงบริการตรวจสุขภาพอาทิตย์ละ 1 ครั้ง

จากการศึกษา รวบรวมสถิติรายงานสถานการณ์กามโรค อัตราป่วยหญิงบริการและชายนักเที่ยว อัตรา
การใช้ถุงยางอนามัย พบว่า ระยะหลังการประชุมขอความร่วมมือเจ้าของสถานบริการและหญิงบริการแล้ว
หญิงบริการให้ความร่วมมือตรวจสุขภาพ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 79.41 , 60.22 , 62.75 และร้อยละ 68.07 ตามลำดับ
อัตราป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของหญิงบริการ ร้อยละ 3.8 , 1.9 , 2.8 และร้อยละ 2.5 ตามลำดับ
ขณะเดียวกันอัตราป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของชายนักเที่ยว ค่อย ๆ ลดลง จากร้อยละ 14.48 ,
13.04 , 13.59 และ 7.96 ในขณะที่อัตราการใช้ถุงยางอนามัย 100% ของชายนักเที่ยวค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจากร้อย
ละ 85.81 , 90.96 , 91.89 และร้อยละ 94.63 ตามลำดับ ปัญหาในการดำเนินงานโครงการถุงยางอนามัย

100% ของจังหวัดลพบุรี คือ หญิงบริการมีการเปลี่ยนย้ายสถานบริการระหว่างจังหวัดทำให้หญิงบริการไม่เข้าใจมาตรการ การใช้ถุงยางอนามัย จากการศึกษาผลการดำเนินงานโครงการถุงยางอนามัย 100% จังหวัดลพบุรี เห็นสมควรให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีมาตรการความร่วมมือจากฝ่ายปกครอง และฝ่ายตำรวจ เพื่อให้เกิดผลในเรื่อง มาตรการให้ความร่วมมือจากสถานบริการต่อไป

เรื่อง การศึกษาผลการดำเนินงานโครงการถุงยางอนามัย 100% จังหวัดลพบุรี **ความสำคัญของการศึกษา**

จากนโยบายคณะกรรมการโรคเอดส์แห่งชาติ ได้ให้แนวทางในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์กลวิธีหนึ่งคือ โครงการรณรงค์การใช้ถุงยางอนามัย 100% ในหญิงอาชีพพิเศษ จังหวัดลพบุรีได้นำแนวทางนี้มาดำเนินการ เนื่องจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย หญิงอาชีพพิเศษนี้มีค่อนข้างสูง โดยได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน แต่สถานการณ์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ยังไม่ลดลงเท่าที่ควรจะเป็น จึงได้ศึกษาผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา เพื่อทราบปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อทราบผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงาน ตลอดจนศึกษาหาแนวทางแก้ไขการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถลดอัตราการติดเชื้อ โรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้

วิธีการศึกษา
การศึกษานี้ เป็นการศึกษาย้อนหลัง (Retrospective study) โดยนำข้อมูลจากสถิติทะเบียนรายงานสถานการณ์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ข้อมูลการเฝ้าระวังผู้ติดเชื้อ HIV เฉพาะพื้นที่จังหวัดลพบุรี และข้อมูลการใช้ถุงยางอนามัยใน โครงการศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของชายนักเที่ยวที่มาใช้บริการในเขต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มาประกอบและเปรียบเทียบโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการติดเชื้อโรคเอดส์ในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการประเมินความร่วมมือจากสถานบริการ โดยศึกษาจาก

- การให้ความร่วมมือมารับการตรวจสุขภาพ
- การออกตรวจเยี่ยมแหล่งสถานบริการของเจ้าหน้าที่
- อัตราการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ของหญิงบริการ และชายนักเที่ยว
- อัตราการใช้ถุงยางอนามัย

ผลการศึกษา

1. **ข้อมูลทั่วไป** ได้จัดแบ่งข้อมูลจำนวนหญิงบริการที่มีอยู่ในสถานบริการและจำนวนสถานบริการในแต่ละปีที่มีการสำรวจ (เดือนกรกฎาคมของทุกปี) เป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน ดังนี้

ศึกษาผลการดำเนินงานโครงการรณรงค์ป้องกัน 100% จังหวัดลพบุรี (ต่อจากหน้า 26)

ตารางแสดงเป้าหมายดำเนินการสถานบริการและจำนวนหญิงบริการ ในแต่ละแห่ง และจำนวนครั้งในการตรวจเยี่ยมแหล่ง

	2535	2536	2537	2538
จำนวนสถานบริการ (แห่ง)	49	39	25	35
จำนวนหญิงบริการ (คน)	233	250	255	381
จำนวนครั้งที่ตรวจเยี่ยมแหล่ง	48	48	48	48

- จำนวนสถานบริการทางเพศในแต่ละปีจะไม่คงที่แน่นอน สาเหตุเนื่องมาจากกฎหมายได้มีการเข้มงวด และกวดขันไม่ให้มีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ขายบริการทางเพศ ทำให้สถานบริการเปลี่ยนรูปแบบเป็นอย่างอื่น เช่น ร้านอาหาร

- จำนวนหญิงบริการส่วนมากจะมีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอื่น ส่วนมากมาจากภาคเหนือ และภาคอีสาน และมีการเคลื่อนย้ายสถานที่อยู่ทั้งภายในจังหวัด และจังหวัดอื่น ทั้งนี้ เพื่อเป็นคนใหม่ของสถานที่แห่งใหม่ ทำให้มีผู้มารับบริการมากขึ้น

- การตรวจเยี่ยมแหล่งแพร่ นั้น เจ้าหน้าที่งานควบคุมโรคเอดส์และกามโรคจะออกไปเยี่ยมในช่วงเวลากลางวันเพื่อให้ได้พบกับหญิงที่ให้บริการและเจ้าของสถานบริการเพื่อให้คำแนะนำในเรื่องการมารับการตรวจสภาพ การรักษาอย่างต่อเนื่องเพื่อพบโรคตลอดจนการใช้ถุงยางอนามัย โดยตั้งเป้าหมายดำเนินการสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ปีละ 48 ครั้ง

2. ข้อมูลการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มหญิงบริการ และชายนักเที่ยว

กลุ่มเป้าหมาย	ปี 2535	ปี 2536	ปี 2537	ปี 2538
กลุ่มชายนักท่องเที่ยว	7.0	7.5	8.5	9.0
กลุ่มหญิงบริการ	16.5	32.0	32.5	24.50
กลุ่มหญิงบริการแฝง	2.0	6.0	10.25	10.0

จากตารางพบว่า อัตราการติดเชื้อเอดส์ในหญิงบริการตรง/แฝง และชายนักเที่ยวที่มีแนวโน้มสูงขึ้น จากการรวบรวมข้อมูลการเฝ้าระวังผู้ติดเชื้อ HIV เฉพาะพื้นที่จังหวัดลพบุรีปีละ 2 ครั้ง พบว่า อัตราความชุกของการติดเชื้อเอดส์ค่าเฉลี่ยของแต่ละปีมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ สาเหตุเนื่องมาจากยังไม่ตระหนักถึงการป้องกันตนเอง และไม่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ในส่วนของชายนักเที่ยวอาจมีคู่นอนหลายคน และไม่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเช่นเดียวกัน

3. ข้อมูลประเมินความร่วมมือจากสถานบริการทางเพศ (แหล่งแพร่)

3.1 การให้ความร่วมมือมารับการตรวจสุขภาพ จากการรวบรวมข้อมูลการมารับการตรวจสุขภาพเป็นรายเดือนตั้งแต่ปี 2535 - 2538 พบว่า มารับการตรวจสุขภาพไม่สม่ำเสมอ ช่วงที่มารับการตรวจสุขภาพสูงจะเป็นช่วงหลังจากได้มีการรณรงค์โครงการถุงยางอนามัย 100% หลังจากนั้น 3 - 4 เดือนก็ค่อย ๆ ลดลง ค่าเฉลี่ยการมารับการตรวจสุขภาพต่อปีร้อยละ 79.4 , 60.2 , 62.8 , และ 68.1 ตามลำดับ

3.2 การออกตรวจเยี่ยมแหล่งแพร่สถานบริการทางเพศของเจ้าหน้าที่ เป้าหมายของการตรวจเยี่ยมเดือนละ 1 ครั้ง/แห่ง จากการรวบรวมข้อมูลพบว่า การดำเนินงานไม่ครอบคลุมเป้าหมาย สาเหตุเนื่องมาจากสถานบริการบางแห่งได้เปลี่ยนรูปแบบการให้บริการ หรือจำนวนหญิงบริการลดลงแล้วปิดสถานบริการ และอีกสาเหตุหนึ่งคือ ช่วงเวลาที่เจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมจะเป็นเวลากลางคืนซึ่งหญิงบริการจะทำงาน จึงไม่ให้เวลาเจ้าหน้าที่ในการพูดคุยให้ความรู้มากนัก แต่ตอนกลางวันหญิงบริการจะพักผ่อน ซึ่งไม่ได้ไปเยี่ยมในช่วงกลางวัน ค่าเฉลี่ยของการเยี่ยมได้ประมาณร้อยละ 70

3.3 อัตราป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของหญิงบริการ จากการรวบรวมข้อมูลการมารับการตรวจสุขภาพโดยการตรวจเพาะเชื้อ และตรวจเลือดจากปี 2535 - 2538 พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละ 3.8 , 1.6 , 2.8 และ 2.5 ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่า หลังจากมีการดำเนินการโครงการถุงยางอนามัย 100% และการประชุมเจ้าของสถานบริการและหญิงบริการ อัตราป่วยจะค่อย ๆ ลดลง และหลังจากนั้นประมาณ 6 เดือน อัตราป่วยก็จะเริ่มสูงขึ้นอีก ดังนั้นหากได้มีการดำเนินงานต่อเนื่องคาดว่า อัตราป่วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของหญิงบริการจะลดลง

3.4 อัตราป่วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของชายนักเที่ยว จากการรวบรวมข้อมูลการมารับการตรวจและรักษาโรคของชายนักเที่ยว จากปี 2535 - 2538 พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละ 14.5 , 13.0 , 13.6 และ 7.9 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าอัตราป่วยของชายนักเที่ยวมีแนวโน้มลดลงหลังการดำเนินการโครงการถุงยางอนามัย 100% ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 อัตราการใช้ถุงยางอนามัย จากการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์หญิงบริการในขณะที่มารับการตรวจโรคประจำสัปดาห์ และขอรับถุงยางอนามัยจากปี 2535 - 2538 พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละ 88.5 , 90.9 , 90.8 และ 92.6 ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า อัตราการใช้ถุงยางอนามัยมีแนวโน้มสูงขึ้นหลังดำเนินการโครงการถุงยางอนามัย 100% ซึ่งมีความสัมพันธ์กับอัตราป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในกลุ่มหญิงบริการ และชายนักเที่ยวที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน

3.6 จากการศึกษาวิจัยโครงการ ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการทางเพศในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ในปี 2538 พบว่าอัตราการใช้ถุงยางอนามัยร้อยละ 92.6 ไม่ใส่ถุงยางอนามัยร้อยละ 3.8 และถุงยางอนามัยแตกร้อยละ 3.6 กลุ่มอาชีพที่ไม่ใส่ถุงยางอนามัยส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพค้าขายและรับจ้าง และถุงยางอนามัยแตกจะเป็นกลุ่มนักศึกษา

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาผลการดำเนินงานโครงการถุงยางอนามัย 100% จากข้อมูลรายงานที่เก็บรวบรวม ตั้งแต่ปี 2535 - 2538 นำมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์หาข้อมูลค่าทางสถิติพบว่าในช่วงดำเนินการโครงการถุงยางอนามัย 100% นั้น มีผลกระทบต่ออัตราป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในกลุ่มหญิงบริการ และในกลุ่มชายนักเที่ยว ค่อย ๆ ลดลง อัตราการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แต่การให้ความร่วมมือของหญิงบริการในการมาตรวจสุขภาพอาทิตย์ละ 1 ครั้งยังอยู่ในช่วงร้อยละ 60.22 ถึง 79.41 แสดงว่ายังมีหญิงบริการที่ไม่ได้รับการตรวจสุขภาพที่หน่วยกามโรค ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ จากการออกสำรวจตรวจเยี่ยมแหล่งแพร่เชื้อ (สถานบริการทางเพศ) พบว่าหญิงบริการมีการย้ายถิ่นที่อยู่ มีหญิงบริการรายใหม่เข้ามาในสถานบริการ ซึ่งยังไม่เข้าถึงถึงแนวทางการร่วมมือในโครงการดังกล่าว ซึ่งหากได้มีการดำเนินการในโครงการถุงยางอนามัย 100% อย่างต่อเนื่องและภายในระยะเวลาที่ไม่ห่างกันมากนักจะทำให้เกิดผลกระทบของการลดการแพร่กระจายเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ชัดเจนขึ้น จากการศึกษาข้อมูลพบว่าหลังจากที่ดำเนินโครงการณรงค์ การใช้ถุงยางอนามัยในช่วงแรกมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น แต่เมื่อถึงช่วงระยะห่างเกิน 6 เดือน ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีก ดังนั้นจึงเห็นสมควรให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุก 3 - 6 เดือน เป็นอย่างน้อย ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดผลอันต่อเนื่อง และได้ผลดีมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินงานโครงการถุงยางอนามัย 100% ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานทุก 3 - 6 เดือน รายงานผลการดำเนินงานคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ระดับจังหวัด เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข และขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายปกครอง ฝ่ายตำรวจ เพื่อให้มาตรการในการดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาถึง จำนวนการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้น เพื่อให้ทราบถึง จำนวนถุงยางอนามัยที่จ่ายให้หญิงบริการ จำนวนถุงยางอนามัยที่ใช้กับชายนักเที่ยวที่มาใช้บริการ และจำนวนถุงยางอนามัยที่สูญหายไม่ได้ใช้
3. ควรมีการศึกษารูปแบบ การดำเนินงานป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และโรคเอดส์ เพื่อก่อให้ได้แนวทางที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีในการดำเนินงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ แนวทางการดำเนินงานโครงการถุงยางอนามัย 100% ในระดับจังหวัด : 2535
2. สำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต 4 ราชบุรี กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข มาตรการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ ระดับจังหวัด ในเขต 4 จังหวัดราชบุรี : 2535
3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี โครงการศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการทางเพศ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี